

LOTIN TILINI O'RGANISHDA SAMARALI OFLAYN USULLARINI O'RGANISH

Matyusupova Sh.B.

Toshkent farmatsevtika instituti katta o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: lotin tili, motivatsiya, savodxonlik, jahon madaniyati, etimologiya, qarzlar.

Ключевые слова: латинский язык, мотивация, грамотность, мировая культура, этимология, заимствования.

Key words: latin language, motivation, literacy, world culture, etymology, borrowings.

Lotin tilini o'qitish metodikasi muhim jihatdir. Tilning bir necha tarixiy bosqichlari tan olingan, ularning har biri lug'at, qo'llanish, orfografiya, morfologiya va sintaksisdagi nozik farqlar bilan tavsiflanadi. Qattiq va tezkor tasniflash qoidalari yo'q; turli olimlar turli xil xususiyatlarni ta'kidlaydilar. Bir necha yilda bir marta chet tillarini, jumladan lotin tilini o'qitishning yangi usullari paydo bo'ladi. Yangi darsliklar tez-tez paydo bo'ladi. Ular, odatda, avvalgilariga qaraganda samaraliroqdir va ko'p hollarda bu usullar yoki o'quv qo'llanmalari tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Yangi uslublar va darsliklar lingvistik/amaliy tilshunoslik nazariyasidagi mavjud o'zgarishlarni yoki so'nggi pedagogik tendentsiyalarni aks ettirishi mumkin. Ba'zan ular tilni o'zlashtirish nazariyasi va tadqiqotlaridagi so'nggi yutuqlarga asoslangan deb aytiladi.

Oflayn o'qitish akademik muloqot erkinligini beradi, klassik ta'lim strategiyasini yaratishga, o'qituvchilar va talabalarning oqish darajasini oshirishdagi tanish vositalar va usullardan foydalanishga imkon beradi.

Umuman olganda, offlayn o'qish uchun qulay bo'lsa, talaba o'zining til bilimini oshirishga qodir bo'lib, bu fan bo'yicha yuqori ballda namoyon bo'ladi. Biroq, biz ushbu tadqiqot davomida ko'rsata olganimizdek, offlayn o'qitishda natijalarni yaxshilashning eng muhim omili - bu etarli darajada motivatsiya va fanga yoki o'quv jarayonining har qanday tarkibiy qismlariga katta qiziqish

(masalan, Talabalar reytingidagi yuqori o'rin, bu har bir fan bo'yicha olingan ballga bevosita ta'sir qiladi). Shu bilan birga, oflayn o'qitishda asosiy narsa - bu baholash va uni ob'ektivlashtirish. Muammoni proktoring texnologiyasi yordamida hal qilish mumkin, ammo bu vositadan kundalik ishda foydalanish mumkin emas. Soddalashtirilgan proktoring tizimini ishlab chiqish monitoring sifati va chet tillarini o'rganish samaradorligini oshirishi mumkin.

Ko'pchilik ingliz va lotin tillarini naturalistik yoki «tashqi havoda» o'rganish sinfda o'rganish bilan bir xil emasligiga rozi bo'ladi. Ko'p odamlar «ko'chada» mashg'ulotlar samaraliroq ekanligiga ishonishadi. Bu e'tiqod, eng muvaffaqiyatli o'quvchilarning sinfdan tashqarida tilga qiziqishini oshishiga asoslangan bo'ladi.

An'anaviy o'qitish usuli - lotin yoki ingliz tilini o'rganuvchilar guruhiga til o'rgatiladigan muhit. Bunday holda, asosiy e'tibor tilning o'ziga qaratiladi, balki u olib boradigan ma'lumotdir. O'qituvchining vazifasi o'quvchilarning o'rganilayotgan tilning lug'at va grammatik qoidalarini o'zlashtirishini ta'minlashdan iborat. Ko'pincha bunday kurslarda talabalarning maqsadi kundalik kommunikativ muloqot uchun tildan foydalanishdan ko'ra imtihondan o'tishdir.

Jahon miqyosida tibbiyot mstitutiari talabalarining o'z o'quv faoliyatlarining ilk kunlaridanoq lotin tili va tibbiy terminalogiya fanini o'rganishni boshlaydilar. Tabiiyki, bu fanlar uchun yangi fan, lotin tili alifbosi, fonetikasi, ot, sifat, fe'l so'z turkumlari, moslashgan va moslashmagan aniqlovchilar, murakkab anatomik-gistologik va klinik terminlar tarjimasini ularning barchasini hamma talaba bir hilda yaxshi yoki a'lo darajada o'zlashtira olmaydi. Ayniqsa, moslashmagan va moslashgan aniqlovchilarning tarjimasida ularning o'zlashtirish darajasi oqsaydi. Sababi o'zbek tili grammatikasida moslashmagan aniqlovchilar belgisiz bog'lanish degan qoidaga ham ega. Moslashgan aniqlovchi tushunchasi juda murakkab. O'zbek tilida so'nggi vaqtlarda grammatik qoidalarga e'tiborning kamayishi, maktab davrida o'quvchilarga shevaga oid so'zlardan foydalanishga ruxsat berilishi kabi bir qator sabablar bilan qaratqich kelishigi qo'shimchasining ishlatilmasligi talabaning to'g'ri tarjima qilishiga to'sqinlik qilmoqda. Bundan murakkabroq anatomik terminning tarjimasini ko'rib chiqaylik. O'zbek tilidan lotin tiliga tarjima qilishda adashgan talaba teskari jarayon ya'ni lotin tilidan o'zbek tiliga tarjima qilishda ham xato tarjima qilishi aniq. To'plangan malakalar shuni ko'rsatadiki, talaba o'rganilayotgan tilning murakkab mavzularini ona tilisining grammatik tuzilishini e'tiborga olgan holda olib borishlari muvoffaqiyot me'zoni hisoblanadi. Har bir o'rganilgan til malakasi insonning til bilish malakasiga ta'sir qilib va uni boyitib boradi. Bilimlar

dunyosida yangi sahifaga duch kelgan talaba uni o'zlashtirishda avvalambor o'zi o'rgangan usulini qo'llaydi. Tillar borasida esa ikki tilning o'rganilayotgan va o'zbek tilining morfologiyasi va grammatikasini yaxshi bilishi talaba uchun muvaffaqiyat zinasini hisoblanadi. O'z navbatida boshqa fanlar qatori tibbiyot yo'nalishlarining umumkasbiy fanlar guruhiga kiruvchi lotin tili va tibbiy terminologiya fani o'qituvchisi ham innovatsion texnologiyalardan foydalanish usullari, vositalari, pirinsip va tamoyillarini bilishi lozim.

Kommunikativ muhitni o'qitish usuli, shuningdek, maqsadi tilni o'rganish bo'lgan o'quvchilarni o'z ichiga oladi, lekin o'qitish uslubi tilni o'rganishdan ko'ra o'zaro ta'sir, suhbat va tildan foydalanishga urg'u beradi. Kommunikativ ta'lim muhitida muhokama qilinadigan mavzular ko'pincha o'quvchi uchun umumiy qiziqish uyg'otadi, masalan, gazetadagi tasniflangan e'longa qanday munosabatda bo'lish kerak. Shu bilan bir qatorda, darsning diqqat markazida talabalar ingliz va lotin tillari orqali o'rganiladigan tarix yoki matematika kabi mavzu bo'lishi mumkin. Bu sinflarda asosiy e'tibor ba'zan tilning o'ziga qaratilishi mumkin, ammo asosiy e'tibor u haqida gapirishdan ko'ra tildan foydalanishga qaratiladi. O'qituvchilar o'qitish uchun foydalanadigan til tilning muayyan xususiyatini o'rgatish asosida emas, balki o'quvchilarni turli kontekstlarda tildan foydalanishga o'rgatish asosida tanlanadi. O'quvchilarning bu darslardagi muvaffaqiyati ko'pincha ularning ma'lum grammatik xususiyatlardan foydalanishdagi to'g'riligi emas, balki ingliz tilida "ishni bajarish" qobiliyati bilan o'lganadi.

Shaklga yo'naltirilgan ko'rsatmalar va tuzatuvchi fikr-mulohazalarning rolini tasdiqlovchi dalillar «Buni boshidanoq to'g'ri qabul qiling» taklifini qo'llab-quvvatlamasligini ta'kidlash muhimdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilar ma'noga asoslangan ta'limdan sezilarli foyda ko'radilar. Ingliz va lotin tillarini singdirish natijalari ko'plab talabalar qattiq grammatikaga asoslangan ta'limdan ko'ra faqat yoki asosan ma'noga asoslangan ta'lim orqali yuqori darajadagi ravonlikni rivojlantirayotganining kuchli ko'rsatkichidir. Biroq muammo shundaki, lotin tilini o'rganuvchilarning til bilimi va ko'rsatkichlarining ayrim jihatlari bunday dasturlarda to'liq shakllantirilmagan.

O'qituvchilar va olimlar ko'rishga asoslangan va ma'noga asoslangan ta'lim o'rtasida tanlovga duch kelmaydilar. Aksincha, ularning vazifasi shaklga yo'naltirilgan ta'limga qaysi til xususiyatlari eng mos kelishini va agar o'quvchilar tilni etarli darajada bilsalar, qaysi biri aniq e'tiborsiz o'rganilishini aniqlashdir.

Bundan tashqari, biz shaklga asoslangan ta'limni aloqa tizimiga qanday qilib eng samarali tarzda kiritish mumkinligini yaxshiroq tushunishimiz kerak.

Lotin tilini sinfda o‘qitish va o‘rganish bo‘yicha olib borilayotgan izlanishlar bizga sinfda lotin tilini o‘rganishning shu va boshqa muhim masalalari haqida tushuncha berishi kerak.

Shunday qilib, biz ingliz va lotin o‘qituvchilari muayyan vaziyatlarda shaklga asoslangan va tuzatuvchi ko‘rsatmalar berishi mumkin (va kerak) deb bahslashamiz. Misol uchun, o‘qituvchilar o‘quvchilar e‘tibor bermasdan turib, ko‘rinmaydigan doimiy xatolarni tuzatishdan tortinmasliklari kerak. O‘qituvchilar, ayniqsa, ko‘pchilik o‘quvchilarning ingliz tilida gaplashayotgan xatolariga e‘tibor berishlari kerak. Shuningdek, ular o‘quvchining ingliz tilining o‘ziga xos tuzilishi maqsadli lotin tilidan qanday farq qilishini ko‘rsatishdan uyalmasliklari kerak. O‘qituvchilar, shuningdek, o‘z o‘quvchilarining lotin tilini rivojlantirishda endigina paydo bo‘layotgan tuzilmalar haqida ko‘proq ma‘lumot olishga harakat qilishlari mumkin va o‘sha paytda qandaydir taraqqiyot bor-yo‘qligini bilish uchun ushbu shakllardan qanday foydalanish bo‘yicha ko‘rsatmalar berishlari mumkin. Ularning kommunikativ amaliyotda qo‘llayotgan shakllariga e‘tiborni qaratuvchi faoliyat turlarini yaratish, bir-birlari bilan fikr bildirishlari mumkin bo‘lgan kontekstlarni ishlab chiqish va lingvistik shakllar haqida savollar berishga undash orqali ularni jarayonga jalb qilish foydali bo‘lishi mumkin.

O‘quv-tarbiya jarayonida har bir o‘qituvchi o‘z fanidan chuqur nazariy bilimga ega bo‘lgan o‘qituvchi doirasidan chiqib, turli metodik vositalar va usullarni qo‘llaydi. O‘qituvchi turli muammolarni hal qilish uchun maslahat berishning zamonaviy usullarini biladigan malakali maslahatchiga aylanadi.

Bunda talaba o‘quv jarayonining to‘laqonli faol ishtirokchisiga aylanadi va o‘qituvchining ittifoqchisiga aylanadi. Uning o‘zi maqsadni shakllantiradi, muammoni aniqlaydi, ma‘lumotni tahlil qiladi, mezonlarni ishlab chiqadi va uni hal qilishning mumkin bo‘lgan usullarini izlaydi. O‘qituvchining roli - menejment bo‘yicha maslahat berish usullari orqali o‘quv jarayoniga rahbarlik qilish.

Lotin tilini o‘rganish jarayonida taqdim etilgan materialni muvaffaqiyatli o‘qitish va o‘zlashtirishning samarali usullarini amalga oshirish bo‘yicha fikrlash yakuniy natijadan, ya‘ni talaba o‘quv dasturini o‘zlashtirgandan so‘ng qanday bilim, qobiliyat va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerakligidan kelib chiqadi. Universitetda tibbiyot va farmatsevtika yo‘nalishidagi «Lotin tili» kursi. “O‘lik” tillarni, xususan lotin tilini o‘rgatishning muhim jihati shundaki, “Lotin” fanidagi bilimlar tizimi ta‘limning asosiy maqsadi – malakali mutaxassis tayyorlashga qaratilgan tarzda tuzilgan. ilmiy tibbiy terminologiyani yaxshi biladi, shu sababli lotin tilini o‘qitish juda ko‘p maxsus tibbiyot va farmatsevtika

atamalarini yodlash zarurligiga asoslanadi, ularni bilmasdan kelajakdagi kasbni muvaffaqiyatli rivojlantirish mumkin emas. Shunday qilib, lotin tilini o'rgatish jarayonida xorijiy so'z va iboralarni yodlashning yangi innovatsion mnemonik usullari va usullariga e'tibor qaratilmoqda, bu esa an'anaviy grammatik, grammatik-morfologik va tarjima usullaridan uzoqlashish zarurligiga olib keladi. o'lik" tili yangi zamonaviy texnikalar foydasiga.

Usulni tanlash, shuningdek, u yoki bu jihatga ajratilgan vaqt miqdori bilan belgilanadi. Masalan, suhbat o'quv materialining oddiy taqdimotidan ko'ra ko'proq vaqtni oladi. Biroq, suhbatning shubhasiz afzalligi shundaki, uning jarayonida o'quvchilarni ilgari olingan bilimlardan foydalangan holda fikrlashga doimiy rag'batlantirish mavjud. Bu ularning tafakkuri va xotirasini rivojlantiribgina qolmay, ishda faol ishtirok etish, unga qiziqish bildirish imkonini beradi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarning noto'g'ri g'oyalari va mulohazalarini aniqlash va shuning uchun o'quv materialini o'zlashtirishda mumkin bo'lgan xatolarning oldini olish imkoniyatiga ega. Suhbat kabi bu usul fanning "Lotin tili tarixidan", "Tushunchalar va terminologiya tizimi", "Anatomik terminologiya tizim sifatida", "Farmatsevtika terminologiyasi" kabi nazariy bo'limlarini o'rganishda ayniqsa muhimdir. tizimi", "Maqol va matallarda lotin tilining madaniy merosi" va boshqalar. Talabalar davra suhbatlarida ishtirok etish, tematik to'garaklarga qatnashish, multimedia taqdimotlari tayyorlash va yuqoridagi mavzular bo'yicha muhokamalarda qatnashishdan zavqlanadilar. Ta'limning yana bir faol usuli – tanqidiy fikrlash texnologiyasidir. Shuni ta'kidlash kerakki, ushbu uslub hech qanday salbiy narsa bilan bog'liq emas va janjal, munozara yoki mojaroni anglatmaydi. Bu ko'proq oqilona, aks ettiruvchi fikrlash sifatida belgilanadi, ob'ektiv fikr yuritishga imkon beradi, boshqa odamlarning fikrlarini hisobga olgan holda ob'ektlarga turli burchaklardan qarashga imkon beradi, shuningdek, o'z noto'g'ri qarashlaringizdan voz kechib, muammoning yangi darajasiga ko'tariladi.

Adabiyotlar:

1. Durdymurodova B.Ya., Lepshokova E.A. Ingliz tilida so'z yasalishi / Ta'lim tizimidagi an'analar va innovatsiyalar. Xalqaro ilmiy maqolalar to'plami. - Karachaevsk: 2019. - 98-101-betlar.
2. Lepshokova E.A. Talabalarga chet tilidan amaliy bilimlarni o'rgatish yo'llari. Klychev o'qishlari. -Karachaevsk, 2020. - 311-314-betlar
3. Lepshokova E.A. Dunyoning lingvistik va etnik manzarasi / Ta'lim tizimidagi an'analar va yangiliklar. Xalqaro ilmiy maqolalar to'plami. - Karachaevsk, 2019. - 120-127-betlar
4. Lepshokova E.A. Chet tili grammatikasini o'qitishning yondashuv va metodlari / Ta'lim tizimidagi an'analar va innovatsiyalar. XI Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. - Karachaevsk, 2017. - 131-135-betlar.

5. Xosueva F.A., Lepshokova E.A. Nutq madaniyati: chet tillarini o'rganishda intizom mavzusi va muammolari / Yoshlar. Fan. Ta'lim. Respublika ilmiy talabalar sessiyasi materiallari. - Karachaevsk, 2020. -S. 347-352

6. Chotchaeva M.K., Lepshokova E.A. Ingliz tili lug'atini to'ldirish yo'llari / Pedagogik byulleten. - 2021. - No 20. - B. 56-58.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada lotin tilini o'qitish usullari va uning zamonaviy tillar rivojlanishiga ta'siri yoritilgan. Mavzuning dolzarbligi shundaki, gumanitar lotin tilini o'qitish bir qator maxsus maqsadlarni ko'zlaydi, ularning mohiyati lotin tili, qadimiy tarix va madaniyat haqidagi bilimlarni egallash, lotin tilidagi matnlarni o'qish va tarjima qilish qobiliyati, va talaba shaxsini rivojlantirish. Mashg'ulot grammatika-tarjima, ongli-qiyoslash va o'qish usullarining uyg'unligi asosida olib boriladi. Ushbu maqolada lotin tilining jahon madaniyati tarixidagi o'rni, tilning o'zi, o'rganish tarixini ko'rsatish bilan birga, talabalarni bevosita qiziqtiradigan, ularning lotin tilini o'rganishga intilishini rag'batlantiradigan jihatlarga alohida to'xtalib o'tilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматриваются методы преподавания латыни и ее влияние на развитие современных языков. Актуальность темы заключается в том, что преподавание гуманитарной латыни преследует ряд конкретных целей, суть которых заключается в приобретении знаний о латинском языке, древней истории и культуре, умении читать и переводить латинские тексты, развитии личности ученика. Урок проводится на основе сочетания методов грамматики-перевода, сознательного сравнения и чтения. В данной статье освещены роль латинского языка в истории мировой культуры, сам язык, история обучения, а также те аспекты, которые представляют непосредственный интерес для студентов и стимулируют их желание изучать латинский язык.

SUMMARY

This article examines methods of teaching Latin and its influence on the development of modern languages. The relevance of the topic lies in the fact that teaching humanitarian Latin pursues a number of specific goals, the essence of which is the acquisition of knowledge about the Latin language, ancient history and culture, the ability to read and translate Latin texts, and the development of the student's personality. The lesson is conducted based on a combination of grammar-translation, conscious comparison and reading methods. This article highlights the role of the Latin language in the history of world culture, the language itself, the history of teaching, as well as those aspects that are of direct interest to students and stimulate their desire to learn the Latin language.